

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 4

Засновано у 2015 році

Рівне – 2016

УДК 37 : 005.591.6

I - 66

ББК 74.200

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 4 / упоряд. О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова, Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2016. – 366 с.

До збірника увійшли наукові праці, здійснені у галузі теорії і методики виховання. Статті спрямовані на багатоаспектне висвітлення основних напрямів, сучасних підходів до змісту, форм і технологій виховного процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія:

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступники головного редактора: **Гринькова Надія Михайлівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, Академік-секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Бех І. Д., доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України, директор Інституту проблем виховання НАПН України;

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, Учений секретар Відділення загальної педагогіки та філософії освіти НАПН України;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Коберник О. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лобода С. М., доктор педагогічних наук, професор, доктор габілітований, професор звичайний Вищої школи інформатики і прикладних наук (м. Лодзь, Республіка Польща).

Члени редколегії:

Безкорвайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри методики викладання іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Вербець В. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної, навчально-методичної роботи та гуманітарної політики Рівненського державного гуманітарного університету;

Карпенчук С. Г., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Ламанаускас В., доктор соціологічних наук, професор, директор науково-методичного Центру «Scientia Educologica», професор Шяуляйського університету (м. Шяуляй, Литовська Республіка);

Литвиненко С. А., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету;

Малолєпши Елігіуш, др. хаб., професор, декан педагогічного факультету Академії імені Яна Длугоша в Ченстохові;

Пелєх Л. Р., доктор педагогічних наук, професор, зав кафедри міжкультурної комунікації та історії світової літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Пелєх Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Потапчук Т. В., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри пісенно-хорової практики та постановки голосу Рівненського державного гуманітарного університету;

Стоклоса К., доктор наук, професор, Інститут Зигмунд-Неуман (Дрезден, ФРН);

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Херсонського державного університету;

Шмид К., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри історії і теорії виховання Жешувського університету (м. Жешув, Республіка Польща);

Шугасва Л. М., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету;

Ящук І. П., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету початкової освіти та філології Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії;

Бісовецька Л. А. кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри теорії та методик початкового навчання РДГУ.

Сойчук Р.Л., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом МОН України № 515 від 16.05.2016 р.

Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України (галузі науки – педагогічні).

Упорядники: **проф. Петренко О.Б., доц. Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування: **наукова бібліотека РДГУ**

Рецензент: **Коляда Н. М.** – доктор педагогічних наук, професор; завідувач кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи Уманського державного педагогічного університету ім. Павла Тичини.

Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол №10 від 27 жовтня 2016 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

ЗМІСТ

Федяєва В. Л. «Вітчизна – святиня серця і думки...»	7
Павелків Р. В. Особливості розвитку емпатії як соціально-психологічного явища та компонента моральної сфери особистості.....	16
Пустовіт Г. П., Климчук В. В. Упровадження ІКТ у методику навчання та управління діяльністю позашкільних навчальних закладів	27
Петренко О. Б. Використання ІТ у виховному процесі: можливості, переваги, ризики, перспективи.....	40
Потапчук Т. В. Особливості залучення мультимедіа до процесу музичного виховання в сучасній педагогічній практиці.....	47
Budz I. F. National organizations and innovative projects in the content formation of gifted education in Great Britain.....	56
Бєлан Г. В. Національна ідея у науковій спадщині культурно-освітніх діячів 1917-1920-тих рр. як основа патріотичного виховання дітей та молоді в Україні.....	63
Бісовецька Л. А., Верхова І. П. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у роботі класного керівника	73
Боровець О. В. Формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів у процесі професійної підготовки	82
Бричок Б. П. Педагогічні проблеми школи інформаційного суспільства: загрози і ризики	89
Бричок С. Б. Особливості застосування і поєднання ІКТ та проектної технології у підготовці вчителя початкових класів	96
Василюк В. М., Ярмошук О. О., Давидюк І. В. Фізкультурна грамотність в аперцепції суспільної активності індивіда	106
Власюк Г. І., Кіндрат В. К. Спортивно-просвітницька організація «Пласт» у системі патріотичного виховання молоді	116
Ганжа М. В. Функції дизайну в педагогічній теорії та виховній практиці зарубіжних країн.....	124
Генсіцька-Антонюк Н. О. Процес розв'язування текстових математичних задач як засіб розумового виховання учнів.....	135
Гринькова Н. М. Роль інформаційних технологій у моральному вихованні молодших школярів в умовах позашкільного навчального закладу.....	142
Гудовсек О. А. Професійна підготовка майбутніх педагогів позашкільної освіти до роботи з дітьми молодшого шкільного віку	150

Колупаєва Т. Є. Впровадження інформаційних технологій навчання в умовах проектування інноваційного освітнього середовища вищого навчального закладу	157
Кособуцька Г. П. Роль інформаційних технологій в реалізації концепції духовного розвитку особистості учня	168
Кулакова Л. М. Вплив сучасного інформаційно-комунікаційного простору на формування позитивних моральних якостей особистості молодшого школяра	175
Малиношевський Р. В. Соціально-педагогічні проблеми дослідження ризикованої поведінки старшокласників у сфері Інтернет-спілкування	183
Павелків К. М. Можливості Інтернету в організації взаємодії сім'ї і школи	192
Павелків О. М. Роль інформаційно-комунікаційних технологій в організаційній та виховній роботі класного керівника загальноосвітнього навчального закладу	200
Петренко С. В. Використання хмарних сервісів G SUITE (GOOGLE APPS) у навчально-виховному процесі	211
Сойчук Р. Л. Інформаційно-комунікаційні технології у виховному процесі та сучасне підростаюче покоління: погляд на проблему	220
Сорочинська Т. А. Застосування інформаційних інновацій у педагогічній діяльності вчителя	230
Стельмашук Ж. Г., Грицюк Н. Й. Використання інформаційних технологій у національно-патріотичному вихованні учнів	239
Сяська І. О. Детермінанти розвитку екологічної самосвідомості студентської молоді у навчально-виховному процесі вищих навчальних закладів	250
Сяська Н. А. Використання методів математичної статистики у фізичному вихованні і спорті засобами новітніх інформаційних технологій	257
Тихенко Л. В. Сучасні підходи до використання інформаційно-комунікаційних технологій у позашкільній освіті	264
Ткачук Н. М. Організація керованої самостійної роботи керівників ЗНЗ в міжкурсовий період	271
Трохимчук І. М. Організація еколого-натуралістичної роботи за міжнародним практичним науково-освітнім проектом GLOBE	281
Ціпан Т. С., Боровець В. І. Використання інформаційно-комунікативних технологій у навчально-виховному процесі школи	290
Шкуренко О. В. Виховання інформаційної культури в майбутніх учителів початкової школи засобами хмарних технологій	299

Доробки молодих науковців

Баліка Л. М. Шкільна бібліотека та інформаційно-комунікаційні технології	305
Гусаковська Т.М. Підготовка майбутніх фахівців із біології у вищому навчальному закладі	312
Дембровська Г. М. Виховний потенціал діяльності тренера-викладача у позашкільних навчальних закладах спортивного профілю	318
Демянюк І. В. Підготовка магістра початкової освіти очима студентів.....	328
Осипчук О. П. Формування морального виховання молодших школярів у педагогічному процесі школи	335
Таргоній І. В. Використання мультимедійних технологій у системі мистецької освіти.....	342
Федорук О. М. Використання інформаційних технологій в освітній сфері ВНЗ: прикладні аспекти	350
Шидловський А. І. Роль комп'ютерно орієнтованого середовища у становленні професійної компетентності майбутніх вчителів фізико-технологічного профілю.....	356
Відомості про авторів.....	364

и конкретизацию; выбор оптимального варианта проектирования, обеспечивающий высокую результативность воспитательной деятельности; моделирование (обоснование процесса проектирования воспитательной деятельности); окончательное планирование, а именно точный расчет запланированных действий; реализацию воспитательного проекта; окончательные итоги (соответствие между начальными и конечными результатами).

Выяснено, что внедрение информационно-коммуникационных технологий в практику проектной деятельности открывает широкие возможности для обеспечения повышения профессиональной компетентности будущих учителей начальных классов.

Ключевые слова: проект, проектная деятельность, метод проектов, информационно-коммуникационные технологии, ИКТ-компетентность.

Summary. The article deals with the problem of the analysis of practice training of the modern teacher of junior school; the features of project methodology in the educational process of the University are defined. It is clarified that project technology includes the following stages: psychopedagogical diagnostics; definition of the main aims, their definition and specification; choice of the optimum variant of projecting, which is able to ensure high efficiency of educational activity; modeling (justification of the project process of educational activity); the final plan, namely the exact calculation of the planned activity; the implementation of the educational project; the final results (the correspondence between the initial and final results).

It is clarified that the implementation of information and communication technologies in the practice of project activities offers a great opportunity for increasing professional competence of future teachers of junior school.

Keywords: project, project activity, project method, informative and communicative technologies, ICT-competence.

Стаття надійшла до редакції 24.10.2016

В. М. Василюк, О. О. Ярмошук, І. В. Давидюк

ФІЗКУЛЬТУРНА ГРАМОТНІСТЬ В АПЕРЦЕПЦІЇ СУСПІЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ ІНДИВІДА

Анотація. У статті охарактеризовано поняття «фізкультурна грамотність» через призму основних понять сфери фізичного виховання. Метою дослідження було охарактеризувати поняття «фізкультурна грамотність». Для реалізації поставленої мети було використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних методів наукового дослідження: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення наукових джерел, що дозволило

уточнити сутність вихідних понять дослідження, виокремити основні аспекти досліджуваного питання.

Проведений аналіз літератури показав, що фізкультурна грамотність потенційно може слугувати об'єднуючим терміном, який відображає загальний результат якісного фізичного виховання, рухової активності, спорту та фітнесу, визначальною метою якої є сприяння становленню суспільно-активного індивіда.

Ключові слова: фізкультурна грамотність, дефініція, фізкультурна освіта, суспільно-активний громадянин.

Постановка проблеми. Світ фізичної культури, спорту та фізичного виховання стоїть зараз на межі переходу на системний рівень його розвитку, пізнання й освоєння. Періоди розвитку науки про фізичну культуру – це ступені сходження в процесі пізнання її реального об'єкта – культури рухової діяльності – і виявлення закономірностей її використання в цілях формування та збереження здібностей і властивостей людини. У ході цього пізнання науковий інтерес періодично змінювався з виявлення можливостей розвитку організму людини на вдосконалення доступних йому форм рухової діяльності. На кожному новому рівні розвитку науки відбувалося повернення до повторного їх розгляду [6].

Основним напрямом інтеграції наукових знань у сфері фізичної культури та спорту є перенесення знань з інших видів спорту, узагальнення та апробація зарубіжного досвіду. Використання понятійного апарату і методів інших видів рухової діяльності, введення міждисциплінарних напрямів і їх зближення, використання нових наукових дисциплін «прикордонного» типу – функціональних, прикладних, емпіричних, теоретичних, високоорганізованих і описових, об'єднання досліджень, що відрізняються предметними галузями, вироблення засобів і форм пізнання, посилення зв'язку між іншими знаннями [8].

У зв'язку з вищевикладеним, пріоритетними напрямами інтеграції фізичної культури та спорту є:

- виховання культури здоров'я, заснованої на глибокому розумінні єдності та взаємозв'язку духовного і психічного потенціалу людини;
- організація здорового способу життя як окремого індивіда, так і суспільства в цілому;
- розкриття шляхів вдосконалення ціннісно-мотиваційної сфери людини [8].

Саме інтеграції суспільно-значущих цінностей, через заняття руховою активністю, виховання грамотної, освіченої та успішної людини і присвячена нині більшість сучасних і зарубіжних досліджень у різних галузях знань.

Нині в освітянській галузі набуває актуальності соціально-культурний підхід, проте поняття фізкультурної грамотності в перцепції суспільно-громадянської активності індивіда ще не набуло широкого вжитку та потребує герменевтичних досліджень.

Метою нашого дослідження було охарактеризувати поняття «фізкультурна грамотність» і виявити поширеність цього терміна на освітніх теренах галузі фізичної культури та спорту.

Для реалізації поставленої мети було використано комплекс взаємопов'язаних теоретичних **методів** наукового дослідження: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення наукових джерел, що дозволило уточнити сутність вихідних понять дослідження, виокремити основні аспекти досліджуваного питання.

У своєму дослідженні ми обґрунтуємо дефіцит «фізкультурна грамотність» через призму основних дефініцій сфери фізичного виховання – «фізкультурна освіта», «фізична культура особистості», «фізкультурна освіченість».

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз педагогічної літератури виявив деякі розбіжності в тлумаченні поняття «фізкультурна освіта», проте ці розбіжності не аберують її функціональної складової – сенс якої в системному оволодінні людиною раціональних способів управління своїми рухами та набуття, таким чином, необхідного в побуті, фонду рухових умінь, навичок і пов'язаних із ними знань (Л. П. Матвеев, Б. М. Шиян, Т. Ю. Круцевич). Фізкультурна освіта претендує на формування свідомого й активного діяча фізичної культури, організує здоровий спосіб життя згідно з мінливими ситуаціями.

Досить часто науковцями термін «фізична освіта» ототожнюється із поняттям «фізкультурна освіта». Зазначимо, що в англійській мові цей термін «physical education» може використовуватися і в тому, і в іншому значенні. Проте в проаналізованій нами літературі, використовується термін «физкультурное образование», а не «физическое образование», тобто освіта у сфері фізичної культури. Ми підтримуємо думку Ю. В. Васькова [2], що термін «фізкультурна освіта» є більш доцільним, оскільки він запобігає подвійному тлумаченню (*фізична освіта – освіта в галузі фізики*).

Науковець Ю. Ф. Курамшин (2004 р.) визначає, що освіта у сфері фізичної культури здійснюється в трьох аспектах:

1. Загальна «рухова освіта», або базова фізкультурна освіта, яка передбачає удосконалення природних, а також формування і розвиток рухових навичок та фізичних якостей на оптимальному рівні для життєдіяльності людини. Причому «базова» загальна фізкультурна освіта починається з сім'ї ще у дитинстві

2. Професійно-прикладна фізкультурна освіта, яка спрямована на формування та удосконалення таких специфічних рухових навичок, які дозволяють людині виконувати професійні функції ефективно, економно, зберігаючи достатньо довгий час високу працездатність.

3. Освіта, метою якої є оволодіння знаннями для розкриття біологічних резервів та адаптаційних можливостей людини на субграничних та граничних рівнях рухової діяльності.

Таким чином, освіта в сфері фізичної культури передбачає створення умов для вільного та всебічного розвитку рухової діяльності

людини задля її гармонійного фізичного розвитку, зміцнення здоров'я, створення бази для економної та ефективної діяльності у всіх сферах життя, праці, побуту.

Теоретичний аналіз науково-педагогічної літератури з проблем фізичної культури показує, що необхідно розрізнити поняття «фізкультурно освічена» і «фізкультурно грамотна» людина.

В. К. Бальсевич виділяє поняття фізкультурна освіченість (знання) і вводить її до структури змісту фізичної культури особистості.

Фізична культура особистості – частина культури, засвоєна людиною, органічно поєднує потреби у фізичних або спортивних заняттях, необхідних для задоволення знань, умінь, навичок, активної фізкультурної або спортивної діяльності, спрямована на фізичне і пов'язане з нею духовне вдосконалення, професійно-прикладну фізичну підготовку, зміцнення здоров'я, підвищення фізичної та розумової працездатності, психофізичну реабілітацію та рекреацію в процесі діяльності. Фізична культура особистості – це досягнутий рівень фізичної досконалості людини і ступінь використання придбаних рухових здібностей, навичок і спеціальних знань у повсякденному житті [1, с. 5].

Грамотність і освіченість – категорії подібні в структурному відношенні, але аж ніяк не тотожні. Їхній склад однотипний, але відсутність тотожності пояснюється очевидними відмінностями насамперед кількісного характеру – в обсязі, широті і глибині відповідних знань, умінь, навичок, способів творчої діяльності, світоглядних і поведінкових характеристик.

Освічений – який має освіту, засвоїв різнобічні знання, культурний. Який володіє необхідними відомостями з певної галузі, знаннями в певній галузі, справі [5, с. 7].

Освіченість – це грамотність, доведена до суспільно і особистісно необхідного максимуму.

Фізкультурна освіченість ототожнюються з фізичною культурою особистості, фізкультурно-оздоровчою освітою [3].

Неможливо бути освіченим в тій чи іншій галузі, не будучи грамотним в ній. Структура освіченості в особистісному плані фактично відтворює структуру грамотності, але наповнення кожного компонента конкретним змістом виявляється суттєво різним. Об'єктивна необхідність зміни структури та змісту освіченості веде до відповідних змін структури та змісту грамотності.

Грамотність – показник соціально-культурного статусу суспільства і кожного його члена. У цьому понятті інтегрується зв'язок освіти і різноманітної діяльності.

Об'єктивно рівень грамотності свідчить про соціально-економічний та соціокультурний статус суспільства, його моральний стан, соціальну справедливість.

Під *грамотністю* розуміють результат систематизованої навчальної діяльності, вираженої в активному оволодінні знаковою системою природних і штучних мов, а також у здатності використовувати зазначену

систему з метою пізнання навколишньої дійсності і вирішення проблем, які виникають під час практичної діяльності.

Грамотність як умова соціального та культурного розвитку суспільства надає можливість індивіду брати участь в економічній, культурній, політичній діяльності суспільства. Тобто, вона є важливою для соціокультурного та особистого розвитку людини в її здатності розуміти та використовувати різні типи інформації у побутовій, професійній та громадських сферах життя.

Розуміння поняття грамотності може бути різне від максимально спрощеного рівня, тобто вміння читати і писати, і змінює свій зміст в міру розширення спектра навчальних дисциплін та передбачає ступінь обізнаності з певної галузі знань до розуміння грамотності людини як суспільного індивіда. Загальне поняття грамотності в сучасному світі є досить поліморфічним, динамічним, яке уточнюється та розширює типологічну класифікацію відповідно до сьогодення. Нині ми говоримо про культурну, інформаційну, крос-культурну, комп'ютерну, екологічну, правову, політичну, економічну, географічну, фізичну грамотність, маючи на увазі засвоєння комплексу відповідних знакових систем і вмінь оперувати їхніми елементами.

Еволюція поняття «грамотність» характеризується двома тенденціями: «універсалізація», виражена у прагненні визначати цим поняттям увесь комплекс знань і вмінь; зміщення акценту з обізнаності на компетентність.

Увага багатьох освітян світу до поняття «грамотності» зумовлена змінами в усіх галузях життєдіяльності сучасного суспільства, пошуками оптимізації сучасного освітнього процесу, здатного забезпечити соціокультурну спадщину та безпеку і цілісність суспільства [4, с. 9].

Грамотність поліструктурна. У сучасному розумінні – це вже не просто вміння читати, писати і рахувати. Грамотність є комплексним педагогічним феноменом, що охоплює водночас і процес набуття базових когнітивних умінь, і шляхи їхнього застосування, що сприяє соціально-економічному прогресу, розвитку самосвідомості людей та критичного осмислення ними дійсності як запоруки особистісних та соціокультурних змін

У новій публікації ЮНЕСКО «Якісне фізичне виховання: керівні принципи для осіб, відповідальних за розробку політики» (Quality Physical Education, Guidelines for Policy Makers) пропонується та заохочується до використання поняття «фізичної грамотності». Публікація підкреслює важливість якісного фізичного виховання і високої підготовки викладачів фізкультури [4].

Фізкультурна грамотність розглядається як розуміння людиною знакових систем, використовуваних для опису різних сфер фізичної культури і спорту, що застосовуються з рекреаційної (відновлювальної) і оздоровчої спрямованості, а також наявності умінь і навичок використання засобів фізичної культури в стандартних ситуаціях життєдіяльності, наприклад для організації ранкової гігієнічної гімнастики.

Аналіз праць показав, що у зарубіжній і вітчизняній практиці фізичного виховання, в останні роки, розповсюдженим став термін «фізкультурна грамотність» [10–12]. Цей термін не є новим в європейському освітньому просторі, проте нині його трактують із позиції суспільної активності індивіда. Причому фізкультурна грамотність виступає ключовим компонентом фізичного виховання.

За визначенням канадської організації викладачів фізкультури і фахівців з санітарної освіти Passport for Life, *фізкультурна грамотність* – це «здатність впевнено і зі знанням справи виконувати різні види фізичної активності в різних умовах, що сприяє здоровому і повноцінному розвитку людини. Фізично грамотні люди мають тенденцію бути більш успішним як в навчальному, так і в соціальному плані. Вони знають, як зберігати активність протягом усього життя, і можуть переносити ці навички з однієї сфери в іншу. Такі люди мають необхідні навички і впевненість, щоб рухатися в будь-якому напрямку. Вони можуть продемонструвати свої навички та впевненість в численних видах фізичної активності та в різних умовах, а також використовувати їх для ведення активного та здорового способу життя» [4, с. 7].

Маргарет Уайтхед, провідний американський фахівець в галузі фізичної грамотності, надала розширене пояснення зазначеного терміна, характеризуючи його як «здатність ідентифікувати, розуміти, інтерпретувати, створювати, ефективно реагувати і спілкуватися, використовуючи та втілюючи широкий діапазон знань сфери фізичної культури та здоров'я в певних ситуаціях і контекстах. Фізкультурна грамотність передбачає доступність навчання для всіх осіб із метою досягнення своїх цілей, розвитку своїх знань і потенціалу та, в повній мірі, брати участь в житті суспільства в цілому. Фізкультурна грамотність дає широкий арсенал дій за допомогою якого людина може ефективно інтегруватися в життя суспільства [10, 11].

У всьому світі поняття фізичної грамотності було підтримано, хоча і з різними національними інтерпретаціями. Англія, Уельс і Північна Ірландія визнали поняття «фізкультурна грамотність». Інші європейські країни, як-от: Швеція, Чехія та Нідерланди прийняли свої власні адаптовані версії фізичної грамотності. Китайські школи використовують централізований підхід до інтеграції знань, навичок і мотивації, щоб впроваджувати рухову фізичну культуру. По суті, китайські студенти стають фізично грамотними, не усвідомлюючи цього. Ряд країн Африки пов'язують фізичну грамотність з культурою тіла і національних, культурних ідентичностей, в той час як Австралія використовує поняття фізичної грамотності з грамотністю в питаннях здоров'я. Канада показує найбільш повне прийняття цього поняття, включивши його в концепцію навчальних програм для шкіл.

В Україні даний термін також не є новим. Поняття «фізкультурна грамотність» стосується й інклюзивної освіти. Зокрема Державним стандартом початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми потребами, для освітньої галузі «Здоров'я і фізична культура»

передбачається фізкультурна грамотність школярів – використання ними основних засобів та форм фізичного виховання, дотримання здорового способу життя, формування ставлення до негативних звичок, підвищення рівня фізичної культури учнів, які навчаються в школах різних регіонів України.

Питання фізкультурної освіти дошкільнят піднімалось в працях Т. Ю. Круцевич (2007), С. М. Бабюк (2010), А. Старченко (2014), студентів – С. І. Белих, С. А. Черніговської (2012), В. А. Сутули (2013). Зазначимо, що в роботах, присвячених фізкультурній освіті студентів, фізкультурна грамотність розглядалась через призму теоретичних знань і практичних умінь у виборі засобів і методів фізичного самовдосконалення. Крім того, ґрунтовних праць, присвячених оцінці стану фізкультурної грамотності дітей шкільного віку, на жаль, нами не було знайдено.

Науковець М. Уайтхед вказує, що фізичну грамотність не слід розглядати просто як стан буття, а скоріше як потенціал, який повинен розвиватися та удосконалюватися впродовж усього життя людини. Фізично грамотні люди матимуть кращий рівень свого життя за рахунок добре розвинутого почуття власної гідності, впевненості в собі, більш здорового способу життя, а також більш позитивних стосунків з іншими людьми [11].

Фізкультурна грамотність може бути досягнута насамперед за рахунок вчителів, тренерів, батьків і однолітків, а також підтримки всіх, хто до цього залучається.

Виховувати фізкультурно грамотних громадян необхідно починати з перших років життя дитини, під час навчання в школі. Фундаментальні навички руху є життєвою необхідністю, важливим аспектом фізичної грамотності, а також розвитком здорового, працездатного та активного громадянина.

Ключовим елементом будь-якої навчальної програми з фізичного виховання протягом навчання в школі повинно бути сприяння фізкультурній грамотності. В ході цього процесу важливо закласти основи безперервної фізкультурної освіти.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Отже, фізкультурна грамотність має найважливіше значення для набуття основних життєвих навичок людини і її активної участі в житті суспільства. Результатом якісного фізичного виховання є фізично грамотна людина, яка має навички, знання, впевненість і бажання продовжувати бути фізично активною впродовж усього свого життя.

Фізкультурна грамотність потенційно може слугувати об'єднуючим терміном, який відображає загальний результат якісного фізичного виховання, рухової активності, спорту та фітнесу.

Проведений аналіз літератури показав, що відбувається популяризація терміна «фізкультурна грамотність», що зумовлено сучасним станом суспільства та пріоритетними завданнями сфери фізичної культури, визначальною метою якої повинно стати сприяння становленню

суспільно-активного індивіда, здатного впевнено і зі знанням справи виконувати різні види фізичної активності в різних умовах, бути більш успішним як в навчальному, так і в соціальному плані.

В подальших своїх роботах ми плануємо дослідити внутрішню градацію та обґрунтувати рівні фізкультурної грамотності, що характеризує грамотність у її вертикальному вимірі і дозволяє уточнити якісні параметри стандарту грамотності, ступені чи рівні грамотності, які визначають величину творчого потенціалу людини і, таким чином, міру ефективності її діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бальсевич В. К. Физическая подготовка в системе воспитания культуры здорового образа жизни человека / В. К. Бальсевич // Теория и практика физической культуры. – 1990. – № 1. – С. 22–27.
2. Васьюк Ю. В. Добір і конструювання теоретичного компоненту змісту фізкультурної освіти в середній загальноосвітній школі: Автореферат дисертації канд.пед.наук:13.00.01 / Харківський державний педагогічний університет ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 1996. – 24 с.
3. Завидівська Н. І. Особливості міждисциплінарних зв'язків у системі фізкультурно-оздоровчої освіти студентів вищих навчальних закладів / Н. І. Завидівська // Слобожанський науковий спортивний вісник. – Х. : 2012. – № 2. – С. 186–190.
4. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання / Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література. – Т. 1. – 2003. – 423 с.
5. Николаев Ю. М. Общая теория и методология физической культуры. Контуры нового человеческого измерения / Ю. М. Николаев // Теория и практика физической культуры. – 2005. – № 11. – С. 9–14.
6. Словник української мови / за ред. Доценко П. П., Юрчук Л. А. – К. : Наукова думка. – Том 2. – 1971. – С. 156.
7. Стрельченко В. Ф. Интеграция процесса формирования знаний в области физической культуры и активной телесно-двигательной деятельности учащихся / В. Ф. Стрельченко // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – Ставрополь. – 2007. – № 3. – С. 71–72.
8. Федоренко С. П. Когнітивно-конативний аспект грамотності як комплексно педагогічний феномен в складі гуманітарної культури студентів у США / С. П. Федоренко // Порівняльно-педагогічні студії. – Суми, 2014. – № 4. – С. 45–52.
9. ЮНЕСКО-Пресс [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.unesco.org/new/ru/media-services>. – Заголовок з екрану.
10. Ladda S. Physical Literacy Is a Social Justice Issue! / Ladda S. // Journal of Physical Education, Recreation & Dance, 85:5, 3-4, DOI: 10.1080/07303084.2014.897562.
11. Paul Roetert E. Embracing Physical Literacy / E. Paul Roetert, C. Stephen // Jefferies Journal of Physical Education, Recreation & Dance. –London. – 2014. – 127 s.

12. Whitehead M. The concept of physical literacy / M. Whitehead // Physical literacy through the lifecourse. – NY. – 2010. – Pp. 10-20.

REFERENCES TRANSLARED AND transliterated

1. Balsevych V. K. Fizycheskaya podhotovka v systeme vospytaniya kultury zdorovogo obraza zhyzni cheloveka [Physical training in the system of formation of the culture of healthy way of life] / V. K. Balsevich // Teoriya y praktyka fizycheskoi kultury. – 1990. – № 1. – S. 22-27. (in Russian)
2. Vaskov Yu. V. Dobir i konstruiuvannia teoretychnoho komponentu zmistu fizkulturnoi osvity v serednii zahalnoosvitnii shkoli [The selection and construction of the theoretical component of the content of physical education in secondary school] : Avtoreferat dysertatsii kand.ped.nauk:13.00.01 / Kharkivskiy derzhavnyi pedahohichnyi universytet im. H. S. Skovorody. – Kharkiv, 1996. – 24 s. (in Ukrainian)
3. Zavydivska N. I. Osoblyvosti mizhdystyplinarnykh zviazkiv u systemi fizkulturno-ozdorovchoi osvity studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv [Features interdisciplinary connections in the physical and health education students of higher educational institutions] / N. I. Zavydivska // Slobozhanskyi naukovyi sportyvnyi visnyk. – Kh.: 2012. – № 2. – S. 186-190. (in Ukrainian)
4. Krutsevych T. Yu. Teoriia i metodyka fizichnoho vykhovannia [Theory and methodology of physical education] / T. Yu. Krutsevych. – K.: Olimpiiska literatura. – T-1. – 2003. – 423 s. (in Ukrainian)
5. Nykolaev Yu. M. Obshchaia teoriya i metodologiya fizicheskoi kultury. Kontury novogo chelovecheskogo izmereniya [General theory and methodology of physical culture. The contours of a new human dimension] / Yu. M. Nikolaev // Teoriya i praktika fizicheskoi kultury. – 2005. – № 11. – S. 9-14. (in Russian)
6. Slovnyk ukrainskoi movy [Ukrainian dictionary] / za red. Dotsenko P. P., Yurchuk L. A. – K. : Naukova dumka. – Tom 2. – 1971. – S. 156. (in Ukrainian)
7. Strel'chenko V. F. Integratsiya processa formirovaniya znaniy v oblasti fizicheskoi kultury y aktivnoi telesno-dvigatel'noi deyatel'nosti uchashchikhsya [Integration of the process of formation of knowledge in the sphere of physical culture and the active body-motor activity of students] / V. F. Strel'chenko // Fizicheskaya kultura: vospitaniye, obrazovaniye, trenirovka. – Stavropol. – 2007. – № 3. – S. 71-72. (in Russian)
8. Fedorenko S. P. Kohnityvno-konatyvnyi aspekt hramotnosti yak kompleksno pedahohichnyi fenomen v skladi humanitarnoi kultury studentiv u SShA [Cognitive-conative aspect of literacy as a complex pedagogical phenomenon in the humanitarian culture of students in the USA] / S. P. Fedorenko // Porivnialno-pedahohichni studii. – Sumy, 2014. – № 4. – S.45-52. (in Ukrainian)
9. YuNESKO-Press [YuNESKO-Press] [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.unesco.org/new/ru/media-services>. – Zaholovok z ekranu. (in Ukrainian)

10. Ladda S. Physical Literacy Is a Social Justice Issue! / Ladda S. // Journal of Physical Education, Recreation & Dance, 85:5, 3-4, DOI: 10.1080/07303084.2014.897562. (in English)
11. Paul Roetert E. Embracing Physical Literacy / E. Paul Roetert, C. Stephen // Jefferies Journal of Physical Education, Recreation & Dance. –London. – 2014. – 127 s. (in English)
12. Whitehead M. The concept of physical literacy / M. Whitehead // Physical literacy through the lifecourse. – NY. – 2010. – Pp. 10-20. (in English)

Аннотация. В статье охарактеризовано понятие «физкультурная грамотность» через призму основных понятий сферы физического воспитания.

Целью исследования было охарактеризовать понятие «физкультурная грамотность». Для реализации поставленной цели был использован комплекс взаимосвязанных теоретических методов научного исследования: анализ, синтез, сравнение, обобщение научных источников, с помощью которых была уточнена сущность исходных понятий исследования, выделены основные аспекты изучаемого вопроса.

Проведенный анализ литературы показал, что физкультурная грамотность потенциально может служить объединяющим термином, которой отражает общий результат качественного физического воспитания, физической активности, спорта и фитнеса, определяющей целью которой является содействие становлению общественно-активного индивида.

Ключевые слова: физкультурная грамотность, дефиниция, физкультурное образование, общественно активный гражданин.

Summary. The article describes the concept of "physical literacy" through the prism of the basic concepts of the sphere of physical education. The aim of the study was to describe the concept of "physical literacy". To achieve this purpose a complex of interrelated methods of theoretical research was used: analysis, synthesis, comparison, generalization of scientific sources that allowed to clarify the essence of the original concepts of the research, to highlight the main aspects of the studied issue.

The analysis of literature showed that physical literacy can potentially serve as a unifying term, which reflects the overall result of quality physical education, physical activity, sports and fitness, the primary objective of which is to promote the formation of socially active individual.

Key words: physical literacy, definition, physical education, socially-active citizen.

Стаття надійшла до редакції 12.10.2016

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 4

Упорядники:

проф. **Петренко О.Б.**, доц. **Ціпан Т.С.**

Науково-бібліографічне редагування:
наукова бібліотека РДГУ

Підписано до друку 27.10.2016 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,7. Замовлення №197/1. Наклад 300

Віддруковано засобами різнографічного друку
редакційно-видавничого відділу
Рівненського державного гуманітарного університету
33027, Рівне, вул. С.Бандери, 12; тел.: 0-362-26-48-83

I – 66

Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип. 4 / упоряд.
О. Б. Петренко ; ред. кол. : О. Б. Петренко, Н. М. Гринькова,
Т. С. Ціпан та ін. – Рівне : РДГУ, 2016. – 366 с.

УДК 37 : 005.591.6
ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2016